
IRENEJ FRIDERIK BARAGA KOT ČLOVEK

Alojz Rebula

251

IZVLEČEK

Avtorja v tem prispevku Friderik Baraga specifično zanima s svojim človeškim profilom, ki ga skuša osvetliti z vidika njegovega značaja in njegovega odnosa do raznih življenjskih danosti.

ABSTRACT

In this article the author is particularly interested in Friderik Baraga's profile as a man which he tries to establish through Baraga's character and through his attitude towards various conditions of life.

Prikazati Friderika Baraga kot človeka je zahtevnejše kot prikazati tega velikega sina slovenskega naroda kot misijonarja, čeprav sta seveda ta dva aspekta v njem težko ločljiva. Vendar je v pojmu *misijonar* neka pomenska omejitev, ki je v pojmu *človek* ni. *Človek* - ta pojem vključuje praktično vse, od telesnosti do značaja, od duhovnosti do zunanje dejavnosti, od odprtosti kulturi do političnega in estetskega čuta.

A preden pristopim k poskusu podrobnejše razčlenitve tega človeškega lika, naj anticipiram temeljni vtis, ki naj bi, kot domnevam, izšel iz tega prikaza, s tremi značilnimi drobci iz njegove biografije, in sicer iz njegovih misijonarskih let. „O, kako lepo je bilo tiste dni, ko je bil tukaj škof Baraga!“ je zapisal mladi misijonar Lavtizar, potem ko je Baraga obiskal njegov misijon pri Krivem drevesu. Beseda bi bila manj zanimiva, ko je ne bi bil izrekel podrejeni o predstojniku, ki je znal biti tudi predstojniško zahteven. Drugi drobec je še krajši: besedni binom, s katerim je Baraga označil njegov sodobnik. „Častit gentleman“, tako je - če hočemo skrajšati daljšo naklonjeno izjavo - tega katoliškega misijonarja označil protestant, še več, metodistični pastor Pitezel, s katerim sta si bila soseda v L'Ansu.¹

¹ „Friderik Baraga je bil ob našem prihodu stalni duhovnik v L'Ansu, takrat približno petdesetletnik... Bil je ugajanih manir, pobožen in spoštovan od Indijancev in od rudarske družbe, pristrčno ljubljen od onih, ki so mu bili bližji... Ime tega častitega gentlemana je v krajih, kjer je s toliko vnemo deloval za spreobrnjenje domačinov in rudarjev pionirjev, v častnem spominu.“ (A. Rebula: Duh velikih jezer, str. 161-164).

Tretji je zapis ameriškega geologa Ducatela, ki je na otoku La Pointe ganjen občudoval Baraga, kako je stregel bolnim Indijancem: „Misijonar Baraga štreže bolnim Indijancem, kakor ne bi mogel zdravnik, nastavljen zanje.“ Mislim, da ni pretirano že iz teh fragmentarnih pričevanj domnevati v Frideriku Baragu žlahtno človeško pojavo. To anticipacijo pa sem si privoščil, da ne bi vsiljeval vtisa, da sem prepričan, da je vsak svetniški kandidat katoliške Cerkve - to je Baraga že nekaj desetletij - obenem tudi očarljiv človek. Tudi svetniški kandidat ni nujno očarljiv človek, kakor ni nujno očarljiv človek niti svetnik.

252 Da človek nosi svojo dušo na obrazu, je zelo tvegana domneva: obraz svetnika je lahko včasih manj prikupen od obraza zločinca. Vendar nam obraz nekega človeka zaradi tega ni manj zanimiv. Od Friderika Baraga nam je ohranjena ena sama fotografija - dagerotipija, narejena dva meseca pred smrtjo, ko je blagoslavljal temeljni kamen rudarske cerkve v Negauneeju pri Marquettu. To bi bil lahko tudi obraz starega, bolno zabuhlega Indijanca, z grenkim zavojem ustrnice. Seveda oni sedemdesetletnik ni bil niti senca mladega škofa Baraga z znane Langusove kopije Kriehuberjeve - vsekakor idealizirane - podobe, z aristokratsko gosposkim izrazom, kaj šele nekdanjega mladega, zdravega in postavnega sina trebanjskega gradu. Saj je Baraga, velika izjema v tradiciji klasičnega slovenskega študenta, imel za sabo tako rekoč komfortno mladost brez stradanja, lovljenja kosil na samostanskih portah in inštrukcijske tlake. In glede na to, da se je pozneje sproščeno sukal od vatikanskih dvoran do dunajske cesarske palače, lahko sklepamo na uglašeno in prikupno zunanost slokega in dinamičnega moškega.

Ko je bil ta sestavek že napisan, sem dobil po pošti iz Amerike zadnjo številko glasila Baragove zveze *The Baraga Bulletin*, kjer me je, razumljivo, pritegnil članek *The humanity of Frederic Baraga*. Avtorica Regis Walling je v kratkem prispevku z ameriško pragmatičnostjo in nonšalanco nanizala vrsto anekdotičnih drobcev, izhajajoč iz predpostavke, da „*Frederic Baraga was a man of intense feeling and sensitivity*“ - da je Friderik Baraga bil človek močne čustvenosti in občutljivosti.“ Nekaj anekdot iz njegove biografije - Baraga v trenutkih prisrčnosti, razburjenja, razočaranja, sreče, potrnosti - naj bi velikega misijonarja prikazalo kot predvsem emotivno naturo. „*If emotions are characteristic of the human species, then Frederic Baraga was surely very human*“, - če je čustvenost značilna za človeško vrsto, potem je bil Baraga gotovo zelo človeški,“ - zaključi avtorica svoj prispevek.

Celovitejši pogled v biografsko gradivo, predvsem v korespondenco in dnevnik, navaja človeka k drugačnemu, če že ne nasprotnemu vtisu, da smo sicer pred občutljivo, a vendar bolj racionalno kot emotivno naturo, bolj odprto stvarnosti kot intimi. Ta človek, ki se v določeni dobi svojega življenja zapiše Nevidnemu, je v bistvu le zdrav ekstrovertnež, kar trdno doma na zemlji, med ljudmi in dejstvi, med številkami in urniki. Naj se je kakšen njegov misijonar, kakor je to naredil veliki praktik Pirc, še tako ponorčeval nad njegovim gospodarskim talentom, ostaja Baraga v bistvu uravnovešeno realen človek. Če se na primer zatopiš v njegove dnevnike, boš komaj našel kakšen zapis, ki se ne

bi tikal imen parnikov, njihovih urnikov, števil z denarnimi zaznambami, skratka, samih suhih realij, zapisanih z nekakšno računovodsko, človek bi rekel habsburško natančnostjo. V tem človeku, ki je ves izgorel za Absolutno, je sicer čustvenost, včasih velika čustvenost, od izlivov prekipnevajoče misijonarske sreče tja do kakšne jobovske kletve na račun svojega škofovskega posvečenja. Toda v bistvu ostaja realno uravnovešena natura.

Dejansko Baraga ni bil rojen za kontemplativno življenje, čeprav v nekem pismu svojemu škofu Lefeveru izrazi domotožje po samostanu.² V resnici je bil to človek dejanja, in sicer ne kakršnegakoli, ampak odločnega, velikopoteznega in neodjenljivega dejanja. V nekem smislu bi lahko izpostavili Baraga kot primer človeka, ki s svojo velikopoteznostjo izstopa iz slovenske značajske normale in slovenske psihološke skromnosti. Že zanos, s katerim nastopi kot kaplan na svojih službenih mestih v Šmartnem pri Kranju in pozneje v Metliki, kaže na apostolskega velikopotezneža, ki s svojo gorečnostjo vznemiri tedanje jožefinsko cerkveno mrtvilo. „Bog te nesi, sveti Fric!“ - s tem pozdravom, ki ga je za njegovo odhajajočo kočijo izrekel njegov sokaplan v Metliki, je dejansko spregovorila slovenska provinca, ki tistega svetniškega zaleta ni bila zmožna sprejeti.

253

Tudi odločiti se za indijanske misijone v času, ko je bil tisti poganski svet še terra incognita, še malo ni bila vsakdanja odločitev. Kakšne razsežnosti pa je dosegla njegova misijonarska akcija ob Velikih jezerih - predvsem ob Gornjem in Michiganskem -, pove dejstvo, da je bilo tisto misijonsko območje po obsegu enako tedanjemu avstrijskemu cesarstvu. Tudi odločiti se za evangelizacijo Indijancev v njihovem jeziku, v izredno težkem jeziku s šestinpetdesetimi spregatvami, je bila kretnja nenavadne velikopoteznosti. Za drugo veliko odločitev, za premestitev škofijskega sedeža iz Sault Saint Marie v Marquette, pa je imel ne samo podporo, ampak tudi spodbudo svoje duhovščine.

Svojevrstno, rekel bi ksaverijsko velikopoteznost pa kaže njegov misijonski slog, saj za Baraga praktično ni bilo ne letnih časov ne razdalj, sredi polarnih zim in pragozdnih prostranosti. To je bila, bi človek rekel, inženirska velikopoteznost človeka, ki je svojemu življenju zastavil prav tako jasen kakor neizpodmakljiv cilj. Ta cilj je bil nadnaraven, se pravi nadčasoven, in da je temu cilju ostal zvest do konca, v tem je dokaz Baragove ne samo moralne, ampak tudi psihične moči. Kako se je znal ne samo odločiti, ampak pri svoji odločitvi tudi vztrajati do konca, je na primer dokazal z doživljenjsko odpovedjo alkoholu v dramatični noči na Veliki reki, ko je pijana indijanska drhal naskakovala njegovo kočjo. Pozneje je sledila še odpoved mesu.

Baraga je bil torej - in tukaj na čistem antipodu modernega brezciljnega nihilizma - človek Cilja. Kakšnega, je nešteto krat izpovedal v svoji korespondenci, če pustimo ob strani bivanjski dokaz njegovega življenjskega pričevanja. Ta cilj

² "Od prvega začetka svojega duhovnega življenja sem imel vedno in še zdaj imam veliko željo, da bi iz ljubezni do svete pokorščine stopil v kak samostanski red; toda to mi je bilo vedno onemogočeno in moja vest mi to brani..." (J. Gregorčič: Baragova misijonska pisma, str. 160).

je izhajal iz njegove granitne vere, ki je, kot kaže, nikdar ni oplazil najmanjši dvom (kakor ni oplazil njegovega škofovskega sobrata Slomška) o večni namembnosti človekovega bitja. Človek je nesmrten! Ta vera je vredna posebnega občudovanja danes, ko vera v preživetje upada celo med verujočimi, čeprav dejansko prav na tej veri stoji in pade krščanstvo. Pri Baragu neštetokrat naletimo na misel, ki jo je na primer izrazil v pismu dunajskemu nadškofu Mildeju s stavkom: „Rešitev ene same neumrljive duše, za večno bivanje namenjene, je vredna, da se vse življenje zanjo trudimo.“ Rešitev neumrljivih duš, ta ideja, ki v njej moderni cinični nihilizem ne more videti drugega kot halucinacijo, je tisti kraljevski cilj, ki usmerja vso Baragovo misijonsko strategijo in njegovo apostolsko dejavnost. Ta ideja ostaja zvezda stalnica na njegovem nebu, tako v njegovi dvajsetletni misijonarski kakor v njegovi petnajstletni škofovski dobi. Ta ideja stoji nad njim v nekakšni metafizični oddaljenosti, brez romantike in mistike, moška ideja vodnica uravnovešeno realnega duha.

To temeljno potezo svojega značaja, realnost, je do neke mere - pravim do neke mere, ker je isto stroko izbral za svoj študij tudi njegov sodobnik, kot pesnik manj harmonični Prešeren - pokazal tudi z izbiro svoje študijske usmeritve, namreč pravoznanstva, kakor je sicer to odločitev pogojevala tudi domača premoženjska perspektiva dediča gradu. Tudi za misijone se ni odločil čez noč, ampak, kot je zapisal v prošnji ljubljanski škofiji za odpustnico, „po zrelem večletnem preudarjanju in po skrbnem raziskovanju Božje volje“. In čeprav so bili misijoni njegov življenjski sen, se je zadnjega decembra 1830 vkrca v Le Havru brez kakih romantičnih pričakovanj, kaj šele v kakšni avanturistični vročici. Sicer bi človek utegnil dobiti takšen vtis, ko ga po prihodu v New York vidi, kako v pismu sestri Amaliji 2. januarja 1831 omenja Ameriko kot „deželo svojega prihodnjega presrečnega poklica“.

Dejansko ga stvarnost, v katero po nekaj mesecih pride ta sin gradu in diplomiranec cesarskega velemesta, se pravi indijanska primitivnost, ki se je praktično bila komaj prebila iz kamene dobe, niti malo ne razočara. V kočici pri Krivem drevesu, kriti z drevesnim lubjem, mora ob dežju razgrniti plašč čez mizo s papirji, da mu jih ne zalije voda, a vendar ni bil nikoli v življenju tako srečen kakor takrat. „O, kako sem vendar neskončno srečen!“ se mu izvije vzklik - tu smo na nekem drugem antipodu moderne tesnobe in brezupa - v pismu, ki ga 2. januarja 1832 piše sestri Amaliji. Tako srečnega ga najdemo še neštetokrat. Nekaj razočaranja ne nad misijonsko izkušnjo, ki ga popolnoma potešuje do konca življenja, ampak nad indijanskim človekom lahko opazimo šele v zadnjih letih njegovega življenja. V svoj rešitveni cilj je Baraga vpregel vso odločnost, ki jo je njegova volitivna narava zmogla. „Trdno sem prepričan, da bom do svojega zadnjega diha neprenehoma ostal med Indijanci,“ je zapisal isti sestri Amaliji že iz Krivega drevesa 10. avgusta 1831.

Dejansko nikdar ne zasačimo Baraga, da bi hotel zvrniti plug v brazdo in oditi. Kaj je to pomenilo, si lahko predstavljamo iz dejstva, da se je mnogo

misijonarjev razočaranih vračalo in da tej skušnjavi le za las ni podlegel takšen junaški blagovestnik, kakršen je bil njegov duhovnik in poznejši naslednik na škofijskem sedežu Mrak. Tudi velja poudariti čudoviti fizikum, ki je bil Baragu dan, s čudovitim živčnim ustrojem. To mu je, ob prav tako izrednem pogumu, omogočalo, da so njegovi naporji šli v nadčloveško. Vzemimo na primer neko njegovo oranje visokega snega s krpljami nepretrgoma 24 ur skozi gozdne samote brez človeka. Prav tako moramo občudovati hladnokrvnost, s katero se je prebil skozi vrsto najbolj dramatičnih trenutkov - na primer hojo čez brv iz debela nad deročo reko, ko so celo Indijanci zavpili v grozi. Ali naj omenimo udor ledu pod kočijo na Michiganskem jezeru. Ali dramatično vožnjo v čolnu na zahod Gornjega jezera... Nič manj ni vredna občudovanja hladnokrvnost, s katero je sredi kužnega mesta, ko so pred njegovimi očmi umirali stavci v tiskarni, urejal natis svojih očipvejskih knjig.

255

Tako fizično in živčno močan ustanavlja misijonsko postojanko za misijonsko postojanko (od Krivega drevesa do Velike reke na območju Michiganskega jezera, od La Pointa do L'Ansa na območju Gornjega jezera), se nauči indijansčine, hodi krščeovat bolnega otroka sto kilometrov daleč s krpljami po snegu, se prepušča lupinastim indijanskim čolnom iz brezovega lubja, prenočuje na prostem v snegu sredi gozdov. Resnici na ljubo je treba reči, da novi katoliški pokoncilski čut le ne more v celoti sprejeti Baragove teologije, ki je tudi pogojevala to njegovo gorečnost, kolikor gre za usodo nekrščenih otrok. Krščeovati je zanj pomenilo trgati duše večnemu pogubljenju, kakor se večkrat bere ta izraz v njegovi korespondenci. Baraga se pač v tem pogledu ni mogel iztrgati teološki ozkosrčnosti tistega časa, časa papeža Gregorija XVI. Ni bil teolog, bil je misijonar, teološko uglašen s svojim časom. Bil je predvsem človek dejanja. A še prej človek, ki je znal gledati v svet okoli sebe.

„Obhodil sem sicer skoraj vse mesto in si ogledal njegove zunanje znamenitosti, lepe stavbe in prelepe mojstrske kipe na javnih trgih itd.“, piše 18. novembra 1830 sestri Amaliji iz Strassburga, na svoji prvi poti v Ameriko. Podobno zapisuje svoje vtise iz Rouena. Občuduje urejenost New Yorka in njegovo пристanišče. Podrobno opiše Cincinnati. V zvezi s tem mestom omeni podnebje, število prebivalstva, cestni sistem, prodajalne in delavnice. Doda, da mesto premore štiri knjigarne in tri časopise. V nekem drugem pismu z natančnostjo geografa predstavi Gornje jezero. Ko se prvič vrača v Evropo, ne vzame parnika za Le Havre, ampak za Liverpool, ovinek pa naredi zato, da bi spoznal Anglijo. To lepo deželo, kakor pravi, preseče počez od zahoda do vzhoda. Sestri Amaliji se takole oglasi iz Londona: „To pismo začenjam v največjem in najbolj obljudenem evropskem mestu, v katero me je pripeljala želja, da vidim to svetovno znano mesto, in namen, da se izpopolnim v angleščini, ki mi je v Ameriki zelo koristna.“

Razumljivo je, da njegovo največje zanimanje velja indijanskemu svetu. Tudi ko ne bi vedeli za njegovo knjigo o Indijancih, bi že v njegovi korespondenci našli strani, napisane z natančnostjo etnografa. Prav tako najdemo v njej navedke,

ki dajejo misliti na pozornega potopisca. Nekatera pisma pa sploh dosežejo s svojo opisno svežino pravo literarno očarljivost: tako na primer najbolj poetično med njimi, opis prve plovbe na Bobrov otok, ko misijonarska zastava s križem naznanja njegov prihod, na poti nazaj pa se lačen otešča z galebimi jajci, ki mu jih je Previdnost, kot pravi, nastavila v nekem skalovju... V drugih spet vzdrtijo momenti največje dramatičnosti, kakor na primer v opisu nesreče na ledu Michiganskega jezera na poti v Detroit. Škoda, da po obisku Niagare ni zapisal svojih vtisov, ampak obljublja sestri ustno pripoved. Skratka, Baraga se izkaže kot dojemljiv popotnik, poln zanimanja za pokrajino in človeka.

256

To je bil čas, ko je mlada Amerika v pionirski opojnosti že prevzemala žezlo tehnike od Evrope in je odpirala rudnike, gradila železnice, izumljala telegraf. Pri Baragu, tem sicer povsem duhovno usmerjenem Evropejcu, je zaznati neko zadržano, a simpatično spremljanje njenega tehničnega napredka: tako je na primer v New Yorku navdušen nad prometnimi sredstvi in nad širokimi, ravnimi, dolgimi ulicami. „Dokler sem bil v Evropi,“ piše sestri ob prihodu v Ameriko, „si ne bi bil mogel nikoli misliti, da so tukaj dosegli že takšno stopnjo kulture (toda žal samo v svetni kulturi).“ V Ameriki Baraga tudi z veseljem - kako ne bi, ob neznanskih razdaljah - doživi čudo stoletja: vlak. Prvič v življenju sede nanj, ko se v novembru 1836 (do železnice med Ljubljano in Trstom bo treba čakati še dvajset let!) odpelje iz Detroita v New York. Z uro v roki izračunava fantastično naglico, s katero ga nosi čez Pensilvanijo: 48 kilometrov na uro!

Zapreden v takšno tehnološko ozračje je lahko brez kompleksov hodil okrog s torbo za popravila, kakor si je v svoj dnevnik zapisal škof Eis 18. oktobra 1861: „Kadarkoli je škof Baraga na svojih pastirskih vizitacijah videl, da je potrebno kakšno tesarско popravilo, je to opravil tako v cerkvi kakor v župnišču. S sabo je nosil nekaj malega orodja. Videl sem ga, ko je pripravljajl okvirje za 14 postaj križevega pota za katedralo sv. Petra v Marquetteu.“ Ko je povečeval cerkev v La Pointu, je zaradi zanikrnosti indijanskih delavcev moral vskočiti ne samo kot delovodja, ampak tudi kot tesar. Nekoč je tako nevarno padel z odra, da je njegova sestra Antonija zbolela od strahu. Naj si dovolim avtocitat iz biografije o Baragu: „Tesaril je tudi kot škof, čeprav ob kakšnem njegovem še ohranjenem izdelku podvomiš, ali je njegovo mizarstvo doseglo raven njegove svetosti.“

Baraga nikakor ni bil brez juridičnega in diplomatskega talenta. To dokazuje njegova uradna korespondenca s škofovskimi kolegi, s katerimi je prihajalo tudi do trenj, zlasti pa z ameriškimi oblastmi, posebno v začetku - na primer v času misijona pri Veliki reki - malo naklonjenimi njegovim misijonom. Pri tem mu je seveda pomagala njegova pravniška formacija. Naj v tej zvezi omenimo obsežno okrožnico, ki jo je poslal Superintendenturi za indijanske zadeve v Detroit, ko je ta na pobudo metodističnega pastora Browna izdala odločbo, ki je hotela spodnesti katoliški misijon v L'Ansu. V spomenici si je Baraga privoščil tudi kakšno širšo potezo, za katero je bil potreben tudi politični čut, na primer stavek, da je bila za „širokosrčne, svobodne in zato srečne Združene države okrožnica pravo presenečenje“.

Govoriti o Baragu kot političnem človeku pa je komaj mogoče. Njegova politika je bila, če citiramo Pavla, dejansko v nebesih. A da ni bil brez političnih stališč, dokazujejo mesta v njegovi korespondenci. Iz njih lahko sklepamo na nekakšno umirjeno konservativnost, v iskrenem avstrijskem domoljubju, ki spominja na Slomškovega. Vsekakor je treba reči, da čopovsko-prešernovska renesansa Baraga ni oplazila. Prostorsko in duhovno je bil daleč od nje. A prav tako stoji dejstvo, da je imel svojo rodno domovino iz srca rad. Do kakšne ganjenosti se je lahko povzpela njegova misel na „več kot dva tisoč ur“, kot pravi, oddaljeno Slovenijo, je pokazal z uvodom („Moji preljubi Kranjci!...“), s katerim je pospremil knjigo - napisano zanje, sredi zim Gornjega jezera - *Premišljevanje štirih poslednjih reči*. Svojim rojakom torej piše knjige v slovenščini. Dvakrat obišče Slovenijo, najprej kot misijonar in pozneje kot škof. Vendar mu je Slovenija Kranjska, Slovenci Kranjci, slovenščina pa kranjščina. Ko ga kakšen nemški list ima za „nemškega škofa“, se mu to zdi, kakor je videti, naravneje, kakor bi se zdelo njegovemu sodobniku Slomšku.

257

Tudi val nacionalnega prebujenja, ki je vzviharilo prvo polovico prejšnjega stoletja, od Grčije do Poljske in Italije, se ga ni dotaknil. Še manj se ga je mogla dotakniti revolucionarna mitologija. Njegova blaga konservativnost je ostala zgrožena, ko je 1830 moral skozi Francijo z revolucionarno kokardo - zanj „šemarijo“ -, zataknjeno na klobuku. Pariz, ki mu je dal vtis razkristjanjenosti in podivjanosti, mu je sploh bil „nesrečno mesto“. Novice, ki so prihajale iz Avstrije v letu 1848, so mogle tega avstrijskega domoljuba samo žalostiti, kakor je videti iz korespondence.

Manj se da razbrati njegovo stališče do ameriške secesijske vojne, ki je divjala v zadnjem desetletju njegovega življenja (1861- 1865). Vojne operacije so potekale stotine kilometrov pod njegovim Michiganom in zato v njegovi korespondenci odmevajo manj, kakor bi pričakovali. Enkrat samkrat je vojna pobliže omenjena, ko gre Baraga v glavno mesto Ohia, Cincinnati, kjer v pričakovanju južne ofenzive vidi mesto polno vojaštva, konj in topov. A sicer je to dogajanje v njegovih spisih komaj zaznavno. Ob spopadu med prosvetljenim Severom in suženjskim Jugom, med Združenimi državami Amerike in Konfederiranimi državami Amerike bi človek brez nadaljnega postavil Baraga, tega velikega civilizatorja, med simpatizerje Severa. A kako si potem razlagati stavek, ki ga najdemo v pismu Leopoldinini ustanovi 22. decembra 1863, z jasno simpatijo do Juga: „Naše sedaj nezdružene države kažejo žalostno podobo. Že tretje leto divja tukaj ta skrajno uničujoča državljanska vojna. Sever hoče podjarmiti Jug, ki pa se ne da podjarmiti, ker je preveč pogumen in se za svojo stvar bojuje z velikim navdušenjem.“

Še bolj nedvoumen je, ko malo pozneje v istem pismu zapiše: „Dokler bo vladal ta trmasti Abraham Lincoln, ni misliti na mir.“ Sledijo vrstice: „Jug zatrjuje, da ne bo sprejel nobenih drugih pogojev razen priznanja svoje neodvisnosti. Sever pa prav tako trdovratno zatrjuje, da neodvisnosti Juga ne bo nikoli priznal.“ To daje vtis nekega prevagnjenja v smer nevtralnosti. Toda v pismu, ki ga piše

isti ustanovi slabo leto pozneje, 18. septembra 1864, jasno pokaže svoj odpor do Lincolna. „Naša skrajno uničujoča državljanska vojna še kar naprej divja, celo srditeje kot kdajkoli. Naš predsednik noče slišati o nobenih mirovnih pogajanjih in je pred kratkim ukazal nabor pol milijona vojakov.“ Gre tukaj za odpor evangelijsko miroljubnega človeka do državnika, ki ga je povlekla za sabo vojna brezkompromisnost? Ali pa je morda v tem refleks uradne države avstrijske politike do ameriškega dogajanja? Problem še čaka razčiščenja.

258

Vsekakor ima človek vtis, da je Baraga do Avstrije, ki jo ima za svojo domovino, tudi politično lojalen. Za takšnega ga je moral imeti tudi Dunaj, sicer ga ob njegovem prvem obisku v Evropi ne bi bili sprejeli po vrsti vsi člani dvora: cesar, cesarica, cesarica mati, nadvojvoda Ludvik, Franc Karel s soprogo ter Ivan, kakor je slovenski misijonar ponosno naštel v pismu sestri Amaliji. A še najmanj bi ga bil povabil na večerjo - „odlikovanje, ki so ga le redki deležni,“ kot je pripomnil - Metternich. Stavek „obedoval sem pri velikem, zares velikem in plemenitem knezu Metternichu“ se je mogel zapisati le svetniški odmaknjenosti človeka, ki je sicer lahko videl v znamenitem politiku očarljivega gostitelja, ne pa tudi oblastniškega lisjaka, virtuoza v policijskem vladanju.

Vsiljuje se vprašanje, ali je veliki mogočnik res hotel osebno spoznati Kristusovega misijonarja med Indijanci ali pa je imel za bregom še kaj, kar bi utegnilo podpreti sum, ki ga je Samuel Morse, izumitelj telegrafa, izrekel v nekem newyorškem časopisu, ko je napadel Leopoldinino ustanovo kot orodje Metternichovega vpliva v Severni Ameriki. Takšne namere pri kanclerju ne bi smeli izključiti. A če jo je že imel, je šinila v astronomski dalji mimo Baraga, ki nikdar in nikjer v svojem štiridesetletnem misijonarjenju ni pobudil sumnje kakšnega političnega agentstva. Te sumnje si, kolikor vem, ni predrznilo niti slovensko marksistično zgodovinopisje, kolikor ga je Baraga sploh zanimal. To je pač čistost, absolutna čistost svetosti, ki ji je zares šlo za to, kar si je bila zapisala v škofijski grb - za *Edinopotrebno*.

Realen človek torej, trdno usidran v življenjski stvarnosti in v njenih pojavih, denarnih, tehničnih, geografskih, še najmanj političnih. Preko dunajske Leopoldinine ustanove, tega njegovega misijonskega oporišča v Evropi, pa tudi iz zasebnih donacij se je v njegove roke steklo veliko denarja. S svoje prve poti v Evropi se je na primer vračal s kar 6000 goldinarji. Dejstvo, da je v njegovi biografiji sicer govora o dolgovih, posebno proti koncu življenja, a ne o kakšnih finančnih polomijah, govori za njegovo previdnost. Dolgovi sami ne smejo čuditi, če pomislimo na njegovo nepomirljivost v gradnji cerkvenih objektov - tri cerkve samo v La Pointu, v celoti pa jih je zgradil trinajst! -, pa tudi če se spomnimo finančne predrznosti nekaterih njegovih svetniških sodobnikov, na primer Janeza Bosca. Vse kaže, da je Baraga znal do denarja priti, a tudi ravnati z njim, čeprav brez špekulativnega talenta.

V prvi dobi svojega misijonstva, ko je bil v La Pointu, je celo, čeprav z ne povsem mirno vestjo - šlo je vendar za šampanjec! - poskusil svoj prerrevni misijon

podpreti z nekim trgovskim zastopstvom. Prvi ponudbi francoskega vinotrčca Loissona za trgovsko zastopstvo je sicer rekel ne, drugi pa se je njegovo skrajno pomanjkanje uklonilo. Baragov newyorški znanec Ramsay Crooks naj bi vino razprodajal. Toda vino ni bilo za ameriški okus in Baraga je moral drezati, da Loissonovi sodi niso ostajali v skladiščih, ter - on, apostol treznosti! - dajati Crooksu nasvete za čim ugodnejšo prodajo. Mučnega zastopstva je bilo po sedmih letih konec in Baraga je tvegala nov poskus, ki ne bi vznemirjal njegove vesti: povsem nedolžen poskus, kakor ga predstavlja kmetijica z nekaj kravami in kokošmi. Šlo je torej za eksperiment z malim kmečkim gospodarstvom, pri katerem naj bi pomagala ovdovala sestra Antonija (nesojena ljubezen Matije Čopa...), ki se mu je sama vsilila za pomočnico, sicer ženska z večjim smislom za gosposke salone kakor za kmečka opravila. A ocena kompetentnega ocenjevalca, misijonarja Pirca, ki je prišel na obisk, se je glasila: gospodarska situacija zanič! „Njuno gospodarstvo: dva vola, dve kravi, šest kokoši, ena mačka, miši nobene,“ tako, z ironijo rojenega praktika, kakršen je ta veliki sadjar bil, je ocenil tisto ekonomijo v pismu Baragovi sestri Amaliji. Sklenil pa ga je s pol občudujočo pol resignirano, a psihološko brezhbno ugotovitvijo: „Friderik je preveč duhoven, da bi mogel veliko drugega delati kakor to, kar pelje naravnost proti nebesom.“

Realizem, smisel za stvarnost, racionalen odnos do stvari - to samo na sebi še ne daje prikupnosti nekemu značaju. Tudi še ne dela iz človeka gentlemana, za kakršnega je Baraga označil ameriški pastor v že navedeni izjavi. K tisti uravnovešenosti je treba dodati še kaj. Recimo nekaj srca, nekaj miline, nekaj kulture, nekaj poetičnosti, predvsem pa nekaj ljubezni. Do kam je lahko segla srčna mehkoba Friderika Baraga, o tem nam priča njegova korespondenca s sestro Amalijo. Nekaj nam povesta že skoraj standardni začetek in zaključek pisem: „Moja preljuba Amalija. - Tvoj večno te ljubeči brat Friderik.“ V sestri ne vidi toliko sorodnice kolikor sodelavko pri rasti svojih misijonov in tako jo tudi primerno informira, večkrat z istim besedilom kot vodstvo Leopoldinine ustanove (tej pošilja trimesečna poročila za njene *Berichte*). Njegova nežnost do sestre bi utegnila biti manj neskajena, če upoštevamo njeno nezakonsko materinstvo v času njegovih dunajskih študijev, kar je v tistem času in še posebej v tistem gosposkem okolju pomenilo hudo družabno neprimernost.

Podoben je bil njegov odnos do sestre Antonije, čeprav je vprašanje, koliko mu je ta genialoidna in muhasta ženska s svojim vprašljivim misijonskim poklicem bila v Ameriki v dejansko pomoč. Ko je po enem letu odšla, željna novih daljav, jo je v sedmih jezikih, verjetno da bi ugodil njeni poliglotski mahnjenosti, priporočil angelu varuhu, začevši s slovenščino: „Angel Božji naj te vedno spremlja.“ Vendar mehkoba v njem ni sentimentalnost. Tudi ob tem slovesu ni kakšnega čustvarjenja. Ko pozneje, v šestdesetih letih, zve od nečakinje Marije za smrt sestre Amalije, pokaže manjšo pretresenost, kot bi pričakovali glede na dolgo in ljubečo zvezo z njo. Svoje solze je Baraga pač hranil za druga doživetja - ko je na primer prvič stopil v misijonsko cerkveno pri Krivem drevesu, ko je v La

Pointu videl v zimi tekati okrog nage indijanske otroke, ko je v Marquettu zvedel, da bodo sestre sv. Jožefa prišle učiti njegove Indijančke...

Vsekakor je v tem blagem človeku, tako ljubeče navezanem na svojce, težko domnevati neko ostrino do tujcev, razen če je šlo za stvari, ki so bile Baragu svete, kakor kadar je bilo na primer treba prijeti belega trgovca, ki je prihajal s svojim žganjem ugonabljat Indijance. A vtis, ki ga daje s svojim ravnanjem, je, da imamo v tem sinu takratne Slovenije uravnovešenega, dostopnega, ljubeznivega človeka, s katerim je moralo biti lepo živeti in delati. Tak vtis človek dobi tudi iz odnosa, ki ga je imel do svojih duhovnikov, do katerih je bil razumevajoč in očetovski. V svojih pismih jih rad pohvali. Zornu svetuje, naj pri misijonskem delu ne pretirava in naj čuva svoje moči. Vendar ga prirojena uravnovešenost spet čuva pred tem, da bi izpadel kot dobričina. Kot predstojnik se zna razburiti. Tako na primer, ko v Mackinacu najde neprimerno izpolnjen krstni register. „Ponovno in ponovno smo odredili, da misijonarji, ki služijo v tem misijonu pri Sv. Ani, morajo vpisovati imena v ta register razločno in skrbno, ne pa, kakor so naredili nekateri, katerih pisanje je mogoče brati s težavo ali z veliko težavo, kar je znamenje zanikrnosti in nemarnosti.“

Kakšen vtis je dajal Baraga s svojim človeškim kontaktom, je bilo nakazano z nekaj pričevanji. Kakšen pa je bil dejansko do sočloveka, je posebno razvidno iz njegovega občevarja z Indijanci, o čemer bo nekaj besed pozneje. Že njegova misijonarska vloga ga je navajala k priljudnosti, zgovornosti in družabnosti, kakšen drobci pa daje slutiti tudi, da temu Dolenjcu ni manjkal smisel za humor. Naj navedem redek primer, ko se mu v dnevnik, pisan v nemščini ali angleščini (v indijanščini samo kakšen izraz, kakšen srčni izliv) ukrade slovenska beseda. Na ladji se mu je pritaknil neznanec in ga dolgočasil s čudaškim besedovanjem. Baragov zapis: „*Er ist ein prismojenec.*“

Kaj reči o tem človeku, katerega življenjsko zanimanje ni veljalo temu svetu, glede njegovega odnosa do kulture, umetnosti, znanosti? Poliglot se je najavil v njem že v študentski dobi, ko je, kot vemo iz njegovega dnevnika, na Dunaju študiral kar štiri jezike: francoščino, angleščino, italijanščino in španščino. Ko je bil misijonar, je po potrebi pridigal isti dan v francoščini, nemščini, angleščini in indijanščini, če pa je bil zraven še Slovenec, tudi v „kranjščini“. To poliglotstvo je bilo tako rekoč del njegovega običajnega apostolskega menuja. Eno od obžalovanj, ki se ponavljajo v njegovi korespondenci, je, da ne more dobiti v svojo škofijo duhovnikov, ki bi poznali, če že ne indijanščine, vsaj tri jezike, ki so se govorili v njegovi škofiji, se pravi francoščino, nemščino in angleščino.

Večino svojih kulturnih energij - nešteto noči in nešteto potov - je Baraga posvetil indijanščini, od otavanščine do očipvejščine: gre, kot je znano, poleg raznih verskih publikacij, za očipvejsko slovnico³ in očipvejski slovar⁴, knjigi z

³ A theoretical and practical grammar of the Otchipwe Language, Detroit 1850.

⁴ A Dictionary of the Otchipwe Language, explained in English, Cincinnati 1853.

več kot 500 stranmi vsaka. Vendar je v tem intelektualcu jezikoslovca presegal izobraženec s širšim kulturnim obzorjem: to je dokazal z nemško knjigo *Zgodovina, nravi in šege severnoameriških Indijancev*. Potem ko je doma izdal tri publikacije v rodnem jeziku (*Opominjevanje enega duhovnega pastirja za svoje ovčice sredi svetega leta 1820*, *Dušna paša 1830* in prevod *Od počesčevanja in posnemanja Matere Božje 1830*), je Baraga vztrajal pri slovenščini tudi pri Velikih jezerih (*Obiskovanje Jezusa Kristusa v presvetem rešnjem Telesu* - prevod knjige Alfonza Ligvorijskega, 1832, *Premišljevanje štirih poslednjih reči 1837*, *Zlate jabelka 1844*, *Nebeške rože 1846*).

Temu plemenitemu vztrajanju pri tedaj družbeno in kulturno inferiornem jeziku je vsekakor morala botrovati želja, da bi si ohranil svoje dragoceno misijonsko zaledje. A obenem je v tej navezanosti na slovenščino dokaz njegove ukoreninjenosti v jezikovnem in kulturnem prostoru domovine. To so pisanja brez vsake literarne ambicije, kakor tudi sicer moramo ob tem piscu pozabiti na literaturo. S tem pa nikakor ni rečeno, da njegovo delo ne zasluži globljega jezikovno-stilnega pretresa. Težko si je predstavljati Baraga z romanom ali pesniško zbirko v roki. Celo do svoje poklicne stroke, teologije, je videti distanciran. Edini teološki problem, ki ga v svojem dnevniku⁵ omeni, je znana *crux theologorum* - usoda nekrščenih otrok, kar je razumljivo glede na njegovo vzneseno gledanje na zakrament krsta. Teolog, ki ga najdemo omenjenega v njegovi korespondenci, je Leopold Stolberg. Sestro Amalijo namreč prosi, naj mu pošlje izvod njegovega dela *Geschichte der Religion Jesu Christi*. Med njegovimi lektirami najdemo tudi avtorje, kot so Butler - *Življenjepisi svetnikov*, Gury - *Teologija*, Reeve - *Zgodovina Cerkve*. Da ga je zanimala filozofija - morda bolj filozofi sami kot njihove teorije - daje misliti podatek, da si je jemal na ladjo *Življenjepis filozofov* starega, anekdotično prikupnega Diogena Laercija.

Nagnjenost do likovne umetnosti je pokazal že kot študent na Dunaju, ko ga je nekaj let strastno prevzemalo risanje, da mu je posvečal do šest ur na dan. Kot duhovnik je bil nadvse občutljiv za cerkveno estetiko. V misijonih je sanjal čim lepše slike za svoje cerkve. Prva pošiljka Langusovih slik ga je spravila tako rekoč v ekstazo. „Oh, preljuba Amalija, kakšno darilo!“ je pisal sestri 29. julija 1833. „V svojem življenju nisem imel nič lepšega in dragocenejšega, kot imam sedaj po goreči dobrotljivosti teh šest Langusovih slik. Z gotovostjo lahko rečem, da v Združenih državah nikoli nisem videl kaj veličastnejšega. Bil sem ravno v Mackinacu, ko sem prejel ta zaboj. Te čudovite slike sem torej pokazal več gospodom, ki so že daleč okoli potovali in mnogo videli, pa so priznali, da te slike prekašajo vse, kar je v tej deželi mogoče lepega videti...“⁶

Tudi za svojo cerkev v La Pointu je hotel imeti slike Mateja Langusa, tega takrat najbolj renomiranega ljubljanskega slikarja, in jih je naročil kar osemnajst.

⁵ „...Glede otrok, ki umrejo brez krsta, rečem: *Quo non eant, scio; quo eant, nescio*. Da ne gredo v nebesa, to vem, to je gotovo. Kam pa dejansko gredo, tega ne ve nihče. Mnenja cerkvenih očetov in teologov se v tej točki zelo razhajajo...“ (A. Rebula: *Duh Velikih jezer*, str. 222).

⁶ J. Gregoric: Baragova misijonska pisma, str. 82.

Ko so prišle, jih je prav tako občudoval in razkazoval. V novi cerkvi v La Pointu si je od kiparja, Kanadčana, želel, kot je rekel, „lep umetniški oltar“. Prav tako je Baraga, tega umetniškega občutljivca, že kot študenta prevzemala glasba. Za cerkev v La Pointu si je priskrbel zvon kar iz New Yorka. Pravi praznik je bil zanj, ko so v cerkvi misijonarja Foxa zabobnele orgle, „prve orgle v moji revni misijonski škofiji, kajti tukaj v moji stolnici kot v drugih cerkvah imamo samo tistim orglam podoben instrument, ki mu pravijo melodeon,“ kot je zapisal v poročilu Leopoldinini ustanovi.⁷ V Baragu torej lahko prepoznavamo široko kulturno odprtost z izrazitim estetskim čutom. Kadar potuje po Evropi, ga povsod spremlja kulturni spomin. Ko na poti v Ameriko potuje skozi Francijo, se v Meauxu spomni nekdanjega škofa tistega mesta, velikega Bossueta.

V tem intelektualcu lahko zasledimo tudi znanstveno razpoloženost. Omenjeno je bilo njegovo etnografsko zanimanje, ki je rodilo knjigo o Indijancih. Omenjena je bila kar strokovna natančnost njegovih opisov, ko ga je mlada Amerika prevzemala s svojo dirjajočo civilizacijo. Res je treba priznati, da do etnografskega gradiva ni imel tistega kulta, ki bi ga imel sodoben strokovnjak, sicer ne bi bil kar z lahkim srcem nekajkrat požgal „vražarsko šaro“, kakor jo je imenoval, ki so mu jo spreobrnjeni Indijanci izročali. Dejstvo pa je, da do tistega gradiva povsem ravnodušen nikakor ni mogel biti, saj je zaboje indijanskih predmetov poslal ne samo svojemu svaku Gresslu, ampak tudi grofu Hohenwartu za ljubljanski muzej.

Vendar pa ni Baraga nikjer tako pokazal svojega znanstveno racionalnega duha kot v pismu, ki ga je iz La Pointa napisal nadškofu Mildeju o vprašanju izvora ameriških Indijancev. Pismo je v bistvu kratka razprava in obračun s teorijo, po kateri naj bi bili Indijanci potomci onih desetih izraelskih rodov, ki se po babilonskem suženjstvu niso več vrnili v Obljubljeno deželo. Baraga v kar sedmih točkah prav tako argumentirano kakor odločno, s superiornostjo poznavalca, drugega za drugim ovrže domnevne dokaze zadevne teorije.⁸ Še en dokaz za temeljno uravnovešenost, racionalnost in kritičnost tega človeka.

Baraga kot sočlovek. Baragova človeška substanca se je najbolj pokazala v njegovem odnosu do ljudi. Če se ozremo v njegovo mladost, je značilna ljubeznivost, s katero v svojem študentskem dnevniku omenja svojega sošolca Jovana Vesela, poznejšega literata dvomljivega slovesa Koseskega. Kar zadeva njegov odnos do cerkvenih ljudi, je prav tako značilna naklonjenost, s katero govori o njih, tudi kadar bi zaslužili manj razumevajoče oznake. „Gospod dekan in moja dva častita tovariša so dobri, prijazni in dobrohotni gospodje,“ je na primer v nekem pismu sodil o svojih sobratih v Metliki, čeprav je bil dekan Derganc malenkosten in grob predstojnik, enemu od „častitih“ sokaplanov pa je moral Baraga sezuti škornje, ko se je vrnil pijan od nekod. Muhasti in nekorektni

⁷ J. Gregoric: Baragova misijonska pisma, str. 221.

⁸ J. Gregoric: Baragova misijonska pisma, str. 165-166.

Rese je bil zanj „moj dobri škof“. Vendar je temu človeku, ki je prestrezal denarne pošiljke iz Evrope, namenjene njegovemu misijonu, znal pokazati tudi svoje dostojanstvo, ko se je po vrsti neučinkovitih protestov na koncu dopisa podpisal „z obveznim spoštovanjem“...

Baraga je šel v misijone tako nadnaravno naravnan, da se je civilizatorski vzgib v njem prebujal le polagoma, šele po prihodu v Ameriko. V pismu Leopoldinini ustanovi z dne 10. marca 1832, torej dobro leto po prihodu, je označil Indijance s svojega območja kot „srečno, mirno in svobodno ljudstvo“. To je bila tudi doba njegove prekipevajoče misijonarske sreče.⁹ Vendar se mu je kmalu, ko je začel prodirati v širše indijansko ozemlje, indijanska stvarnost pokazala v vseh svojih negativnih platih. Tako na primer v nomadstvu, ki tistim ljudem ni dajalo obstanka in jih je delalo odvisne od lova in ribolova (dodatni vir preživetja je bilo varjenje javorovega sladkorja). Položaj je še zaostila namera vlade Združenih držav pod dvakratnim predsednikom Jacksonom, da Indijance preseli na Divji zahod, onkraj Misisipija.

263

A še posebej je ta narod ogrožal alkoholizem, katerega je prinašal evropski trgovec, ki je za dragocena krzna iz indijanskega pragozda ponujal svojo perverzno valuto - žganje. Baraga v nomadstvu ni videl prihodnosti za Indijance: rešila bi jih lahko samo poljedelska navezanost na zemljo. „Dokler Indijanci raztreseno v gozdu živijo v svojih kolibah,“ je 12. februarja 1844 zapisal iz L'Ansa nadškofu Mildeju, „jih je težko civilizirati in navaditi dela in snage. Zato sem naredil načrt, da po zgledu dobrih starih jezuitov v Paragvaju napravim majhno redukcijo in jih vse zberem v eni vasi okoli cerkve...“¹⁰ Pol leta pozneje je bil načrt uresničen: na zelenem pobočju nad jezerom 496 akrov zemlje - Baraga jih je bil kupil od vlade -, razdeljenih v parcele, petnajst enodružinskih hišic s cerkvijo in stanovanjem za misijonarja, s prodajalno, mlinom in žago... Težje se je bilo spopadati z alkoholizmom. Indijanski element je bil nezadržno dovzeten za žgano pijačo. Toda Baraga je prišel v L'Ans tudi s prigrasnicami za Družbo treznosti. In uspel mu je čudež, večji od redukcije: med slovesnim obredom v cerkvi so drug za drugim stopali pred škofa Indijanci in prebrali zaobljubo, da se za vselej odpovedujejo uživanju opojnih pijač. Reševati Indijanca ne samo versko, ampak tudi civilizacijsko in nacionalno - za to vizijo je Baraga izgorel.

A če bi bilo treba iz njegovih misijonskih analov izbrati stran, ki naj bi ga najpretnesljiveje pokazala v tej vlogi, v vlogi razdajajočega se človekoljuba, se ne bi bilo težko odločiti za dokument, katerega avtor je ameriški geolog Ducatel. Ta se je med svojimi znanstvenimi potmi ustavil v La Pointu prav v času, ko je otok mrgolet od indijanskih množic, ki so prihajale tja na letno izplačilo, s katerim je angleška vlada nagrajevala zadržanje Indijancev med minulo angleško-ameriško

⁹ „O, kako sem vendar neskončno srečen!“ je pisal 2. januarja 1832 sestri Amaliji, medtem ko si je misijonar Mazzuchelli po obisku pri njem 26. julija 1833 zapisal: „Baraga sem našel srečnega kakor v raju.“

¹⁰ J. Gregoric: Baragova misijonska pisma, str. 168-169.

vojno. Sredi poletja je tam mnogo tistih ljudi zaradi vročine in nesnage razumljivo zbolelo in Ducatel je poln občudovanja našel slovenskega misijonarja sredi njih, ko jim je stregel z vdanostjo in natančnostjo, kakor ne bi bil bolje mogel posebej zanje nastavljen zdravnik. Ta izredni dokument je priložen novi izdaji Baragove biografije, ki je izšla pri Mohorjevi družbi. Tudi ko ne bi imeli drugega pričevanja o Baragovem civilizatoričnem in človekoljubnem delovanju med severnoameriški Indijanci, kakor nam ga je v svojem članku v časopisu posredoval ta geolog, človek z evropsko izobrazbo (toda o Baragovem delu je z istim občudujočim priznanjem pisal tudi protestantski *New-York Observer*), bi nam ta dokument zadostoval za izmero človeških razsežnosti tega sina Slovenije.

264

Kdor v Frideriku Baragu ne bo mogel občudovati svetnika, bo moral občudovati humanista, civilizatorja in človekoljuba.

BESEDA O AVTORJU

Alojz Rebula, po študijah klasični filolog, a njegovo kulturno zanimanje velja predvsem ustvarjalni literaturi (novele, romani, drame, eseji). Posveča se tudi prevajanju in biografijam (Baraga, Slomšek, Ukmar).

ABOUT THE AUTHOR

Alojz Rebula studied classical philology but his main cultural interest has always been creative writing (novellas, novels, plays, essays). He also engages in translating and writing biographies (Baraga, Slomšek, Ukmar).

SUMMARY

IRENEJ FRIDERIK BARAGA AS A MAN

Especially if we study Friderik Baraga's correspondence he appears to have a harmonious disposition with balanced emotions and rationality, a man of clear-cut choices in life and iron determination. His vitality and its magnitude, however, exceed the average Slovene psyche. The Church's Josephinism of the period could not accept a man of Baraga's magnanimity. In his attitude to reality Baraga proves to be realistic in his moderate attitude towards the conditions of life in spite of his uncompromising orientation toward the supernatural. His attitude towards the technical progress of the young American nation is one of affection. His ideal in life was not only to christianise the Indians but also to enhance their civilisation; Baraga saw the solution for them in giving up their nomadic life and the abuse of alcohol. In his attitude to the Austrian fatherland Baraga proves to be a genuine patriot and though isolated from the cultural renaissance

brought about by the great poet France Prešeren, he is deeply devoted to his native Slovenia and its language. Baraga is a gifted polyglot, a sensitive nature with a sense of art and music. But he is also a well-read intellectual with a sense of scientific truth. Though one can hardly refer to Baraga as a *homo politicus* he can be best described as "a moderate conservative". In his references to the American Secession War one feels that he had his reservations about Lincoln. According to statements by competent contemporaries Baraga as a man must have given the impression of a well-bred gentleman and ardent humanitarian.

RESUME

IRENEJ FRIDERIK BARAGA, HOMME

C'est surtout dans sa correspondance que Friderik Baraga montre un caractère harmonieux, sorte d'équilibre entre émotion et raison; il donne l'impression d'un homme aux choix clairs dans la vie et inébranlablement décidé. Son élan vital et son enthousiasme dépassent la moyenne des Slovènes de sa génération. Le catholicisme de l'époque sous l'empereur Joseph II n'était pas capable de l'accepter. Son attitude vis-à-vis de la réalité est réaliste, ses rapports au monde matériel sont mesurés, malgré son inébranlable penchant pour le surnaturel. Il approuve le progrès technique de la jeune Amérique. L'idéal de sa vie n'est pas seulement l'évangélisation des Indiens, il souhaite également la progression de leur civilisation: il voit leur libération dans le renoncement à la vie nomade et à l'alcool. Vis-à-vis de l'Autriche, son pays d'origine, il est un patriote honnête, lié de tout coeur à sa Slovénie natale et à sa langue, bien qu'il n'assiste pas à la renaissance culturelle à l'époque de Prešeren. Baraga est un polyglotte très doué; homme sensible ayant du sens pour l'art: de l'art plastique à l'art musical. C'est aussi un intellectuel ayant de larges horizons culturels et le sens de la vérité scientifique. Baraga fut absent de la scène politique de l'époque, cependant, on peut le définir comme étant un conservateur modéré. Pendant la guerre de sécession américaine, on note sa réserve vis-à-vis de Lincoln. D'après les témoignages de ses contemporains, Baraga donnait l'impression d'un gentleman élégant et d'un philanthrope fervent.

